

מועד קטן כא

משה שווערד

1. תוספות הרא"ש מסכת מועד קטן דף כ עמוד ב

קם קרע מעומד. הרי ג' קריעות שעשה, י"מ אתא בריה קרע באפיה הבן קרע בפני האב כי לא קרע עדיין וכשראה אמימר שקרע בנו מעומד נזכר שלא עשה יפה שקרע מיושב וחזר וקרע מעומד, וא"ת נהי דמצוה לקרוע מעומד מנא לן שאם קרע מיושב שלא יצא קריעה, וי"ל מדתני ביה קרא באיוב ובדוד, ואע"ג דאמר תלמודא דמאיוב לא גמרינן דדילמא מילתא יתירתא קא עבד, היינו מקמי דאשכחן קריעה מעומד בדוד, אי נמי איכא למימר דאמימר אחמיר אנפשיה, הראב"ד.

2. חידושי הריטב"א מסכת מועד קטן דף כ עמוד ב

קריעה מעומד מנא לן. פי' אפי' לכתחילה וכ"ש לעכב כדמוכח מהאי עובדא.

3. תוספות מסכת מועד קטן דף כא עמוד א

אלו דברים שאבל אסור בהן - הכא לא חשיב דברים שמצווה עליהן כגון כפיית המטה ועטיפת הראש דלא חשיב אלא מילי דאסור בהן תפילין ושאלת שלום לא חשיב דאין זה כל ימי האבל כדאמר לקמן תכבוסת לא חשיב דהויא בכלל רחיצה אע"ג דלעיל (דף טו.) מייתי תרי קראי לרחיצה ולתכבוסת אבל הני דלא נוהגים כל השבוע לא לאפוקי מפ"ה ר"א שפירש שרבינו שמואל היה מתיר לאבל לעשות מלאכה אחר ג' ימים ומה שאין נוהגין עתה לעשות עטיפת הראש וכפיית המטה סמכינן אהא דאמרין בירושלמי אכסנאי אינו חייב בכפיית המטה דלא לימרון חרש הוא פי' מכשף וכמו כן אנו בין הנכרים ויש בינינו עבדים ושפחות ועוד יש ליתן טעם בכפיית המטה לפי שמטות שלנו כך יכולין לשכב בנחת מצד זה כמו מצד זה ואין ניכרת הכפייה דיש להן ד' קונדיסים מלמעלה כעין רגלים וכדאמרין לקמן דרגש אין צריך לכפותו ועוד יש ליתן טעם בעטיפת הראש שלא היה מביא כי אם לידי שחוק ענין עטיפת ישמעאלים.

4. תוספות מסכת מועד קטן דף כא עמוד א

ואסור לקרות בתורה - בתשובת רבינו יצחק זקני כתב כי רבינו יעקב היה אוסר בימי אבלו באיוב ובקינות ובדברים הרעים שבירמיה מדלא תני ליה בשמעתין כמו ט' באב שילהי תענית (דף ל.) ובימי זקנותו חזר והתיר ובירושלמי אמר אבל שונה במקום שאינו רגיל משמע ששונה כמו בט' באב שאומר בפרק בתרא דתענית (שם) אבל קורא במקום שאינו רגיל וה"ק התם כל מצות הנהגות באבל נוהגות בט' באב ואסור לקרות בתורה כו' אבל קורא במקום שאינו רגיל וקורא באיוב וקינות וכו' משמע לכאורה דאבל וט' באב שוין כדקאמר בירושלמי ומיהו אבל שונה במקום שאינו רגיל משמע דהא דוקא שרי ולא באיוב ובקינות ובירמיה ומה שהביא רבי יצחק רביה לאסור מדקאמר לעיל (ד' טו.) אסור בדברי תורה שנאמר האנק דום ומשמע הכל אין נ"ל ראייה דלא קאמר אלא מדבר המשמחן כדאמר בתענית (ד' ל.) משום שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב תדע דכולהו לאו דוקא דהא קאמר אסור בתפילין שנאמר פארך חבוש עליך ואינו אסור כל ימי אבלו.

5. בית הבחירה למאירי מסכת מועד קטן דף כא עמוד א

אלו דברים ... ויראה לי שלא נאסרו דברי תורה לאבל אלא דרך לימוד וגירסא אבל לעיין בספרים המעוררים לבו של אדם לתשובה לא נאסר ולא עוד אלא שראוי לעשות כן ומכאן יראה שנהגו הכל בכך וביום ראשון מיהא ראוי להזהר מכל וכל ...

6. חידושי הריטב"א מסכת מועד קטן דף כא עמוד א

ואסור לקרות בתורה. ותניא גבי תשעה באב כה"ג (תענית ל' א') והוסיפו עליו היתר לקרוא באיוב וקינות ודברים הרעים שבירמיהו אבל לא קתני היתר בשרבים צריכים לו, ומספקא להו לרבנן ז"ל אם יש לתת את האמור של זה בזה, שהרי יש דברים דתשעה באב חמור טפי כגון רחיצה בצונן דאסור התם אפי' ידיו ובאבל מותר וכן חומר באבל מבתשעה באב עטיפה וכפיית המטה ויצאיה מפתח ביתו, ופוסק רבינו יצחק ז"ל ליתן את של זה בזה...

7. כלי יקר על בראשית פרק כז פסוק מא

יקרבו ימי אבל אבי. תלה הדבר בימי אבל לפי שאבל אסור לעסוק בתורה בפקודי ה' ישרים משמחי לב, ויצחק אמר והיה כאשר תריד דהיינו בזמן שלא יעסקו בתורה ופרקת עלו, וא"כ באבלו ודאי לא יעסקו בתורה ולא יהיה לו דבר המגין עליו ואז אהרגה את אחי. ומטעם זה ארז"ל (ברכות מד ע"ב) שהאבל צריך שמירה לפי שאין בו התורה המגינה עליו שנאמר (משלי ו כב) בהתהלךך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך:

8. MISHPACHA MAGAZINE

No story better captures the passion that drove Reb Meir than one that took place when he was sitting shiva for a three-year old daughter who had been struck by a truck. As Shabbos drew near, the thought that there would be wandering Jews at the Kosel on *leil Shabbos* and he would not be there gave Reb Meir no rest. In his eyes, they were like drowning brothers whom he must do everything possible to save.

Reb Meir felt that his being there on *leil Shabbos* to find Shabbos hosts for them was a matter of *pikuach nefesh*. The question was brought to the *posek hado*, *HaGaon Ha Rav* Yosef Shalom Elyashiv. He said that Reb Meir was right, but the community would not understand, and therefore he must remain sitting shiva.

They would not understand, for who else lived to the same degree with the consciousness that bringing Jews into a connection with the *Ribbono shel Olam* through Torah is literally lifesaving work.

9. חידושי הרישב"א מסכת מועד קטן דף כא עמוד א

משלישי ואילך ושלישי בכלל מותר. פי' לאו למימרא דבעי ג' אלא דמקצת היום ככולו ולר' יהושע מקצת שני ככולו, דהא ליתא, כדמוכחי קראי דמייתי, אלא דבעו ימים שלמים מעת לעת לר' אליעזר שנים ולר' יהושע אחד, ולכך נוטל ר' אליעזר מקצת שלישי ור' יהושע מקצת שני כדי להשלים והתשלומים האלו הן בתפלת שחרית.

10. שערים מצויינים בהלכה

מ"ט דר' יהושע דכתיב ואחריתה כיום מר. ומשמע דוקא יום אחד והיינו יום הראשון. ע"י בדברינו לעיל (יד: ד"ה אתי עשה דרביס), דאפילו להשיטות דסברי דיום ראשון דאורייתא, זהו כשהיום קבורה היה ביום המיתה, ע"י ברא"ש (שם, וברכות פ"ב) ובטור (י"ד סי' אשצח). ומעתה יש לדון בדין הנחת תפילין דמיירי הכא, אי זה דוקא אם הקבורה היה ביום המיתה, או אפי' אם הקבורה היה ביום שני נמי אסור בתפילין. וע"י בכ"י (י"ד סי' תב) שהביא בשם הרמב"ן, דביום השמועה שהוא שמועה קרובה אסור בתפילין כמו יום הקבורה, והובא להלכה בטו"ז (שם סק"א, וסי' שפא סק"א) ובש"ך (שם). ומוכח מזה דיום הקבורה אסור בתפילין, וכן מפורש בטו"ז או"ח (סי' לח סק"ג). ובדגול מרובה (י"ד סי' שפח) הביא בשם חי' מהריט"ן, דביום הקבורה שאינו יום המיתה יניח תפילין, והוא דחה דבריו מכח דברי הרמב"ן דאפי' ביום השמועה אסור. וע"י במחזיק ברכה (או"ח סי' לח) ובתשו' באר יצחק (י"ד סי' לב) ובתשו' מנחת אלעזר (ח"ב סי' ד). וע"י מש"כ בשמ"ב (ח"ד סי' ריא סק"ג). וכבר הבאנו לעיל (כ. ד"ה שמועה קרובה) דמיתה וקבורה ביום אחד אסור בתפילין לכל השיטות וזהו מדינא דגמרא, ואם הקבורה ביום אחר רוב שיטות סוברים דאסור, ניש

שכתבו דבאופן זה מותר להניחם בלא ברכה, ויש מתירים לגדולים וקדושים שנפשם דבוק במצות תפילין להניחם בברכה, ומ"מ אין לפסוק כן לכל אדם, ולא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול, ונכון שישמע הברכה מאיש אחר ויענה אמן.

11. תוספות מסכת מועד קטן דף כא עמוד ב

מכאן ואילך הולך - פ' בתוספת הרב ועל זה סומכים שבאים בבהכ"נ בט' באב ואיני יודע אם הוא מנהג טוב ומדבריו מצינו למדין שחושב ט' באב כמו לאחר שלשה ונפקא מינה לענין תפילין כדפי' לעיל.

12. שו"ע יורה דעה - סימן שצג

(א) אבל, ג' ימים הראשונים אינו יוצא לבית האבל ולא לבית הקברות; מכאן ואילך, אם מת לאחרים מת בשכונתו, יוצא אחר המטה לבית הקברות, ואינו יושב במקום המנחמים אלא במקום המתנחמים; ואם אין שם כדי מטה וקובריה, יוצא אפילו ביום ראשון ואפילו בשכונה אחרת: הגה - ומקצת יום ג' הרי הוא ככולו (הגהות מיימוני פ"ז). ולא ראיתי נוהגין כן עכשיו, כי אין אבל הולך לבית הקברות ולא לבית האבל כל שבעה; ואפשר שלאו חיוב הוא, אלא רשות, ומאחר שעכשיו אין מתנחמין כמו בימיהם, שב ואל תעשה עדיף:

13. שו"ע יורה דעה - סימן שצג

(ג) האבל אינו יוצא בחול לבית הכנסת, אבל בשבת יוצא. (וכן לבית המדרש) (ב"י). ואנו נוהגים שבכל יום קריאת התורה יוצא לב"ה: הגה - ובמדינות אלו נוהגין שאין יוצא אלא בשבת. ואם האבל מוהל או בעל ברית, לאחר שלשה, מתפלל בביתו, וכשמביאין התינוק למול, הולך האבל לבית הכנסת (הגהות אשירי). אבל, תוך שלשה, לא יצא אא"כ אין מוהל אחר בעיר (א"ז); ויש מקילין אפילו תוך שלשה, אפי' אם יש מוהל אחר בעיר (ב"י); ומותר לו לתקן הצפרנים ולגלח לצורך המילה, אבל אם יש מוהל אחר אסור (סברת הרב דלא כא"ז דמתיר סתם). וכן כל דבר מצוה שא"א לעשות בלא האבל, מותר לו לצאת לקיים המצוה (סברת הרב וב"י):

14. רמב"ם יד החזקה - הלכות אבל פרק ה

(כ) ומנין שהאבל אסור בשאלת שלום שנאמר האנק דום כל שלשה ימים הראשונים מי שנתן לו שלום אין מחזיר לו אלא מודיעו שהוא אבל ומשלשה ועד שבעה מי ששאל בשלומו מחזיר לו שלום ומשבעה ועד שלשים שואל בשלום אחרים אבל אחרים אין שואלין בשלומו עד לאחר שלשים ועל אביו ועל אמו אין שואלין בשלומו עד לאחר שנים עשר חדש אם בשאלת שלום נאסר באבל קל וחומר שהוא אסור להרבות דברים ולשחוק שנאמר דום ולא יאחזו תינוק בידו שלא יביאנו לידי שחוק ולא יכנס למקום שמחה כגון בתי המשתאות וכיוצא בהן:

15. חידושי הריטב"א מסכת מועד קטן דף כא עמוד ב

דלא ידעי. פ' ומפני דרכי שלום משיב להם, ואקשינן דאי בדלא ידעי מיירי אפי' בג' ימים ראוי להשיב מפני דרכי שלום, וממהדרין דמודע להו שהוא אבל ותו ליכא מפני דרכי שלום, ולא מהדר להו, משום חומר דאבל בג' ימים הראשונים, ותמיהא מילתא תוך ז' היכי אפשר דלא ידעי ליה והלא עניני אבלו מוכיחין עליו כגון עטיפת הראש וכיוצא בו, וי"ל דזמנין דיתבי עראי בלא עטיפה א"נ כגון שמצאו בדרך.

• הגריש"א = 'דלא ידעי' את ההלכה, ומודיע להם את זה

16. ספר שם משמואל פרשת תשא - שנת תר"ע בתוך ימי האבל

בגמ' מ"ק (כ"א ע"ב) מעשה ומתו בניו של רע"ק וכו' ואמר אפי' שני בנים חתנים מנוחם הוא בשביל כבוד שעשיתם וכו' אלא כך אמרתם תורת אלקיו בלבו וכו'. מאמר זה אומר דרשוני וחיו, וכי רע"ק הי' רודף אחר כבוד ח"ו, וגם הכי בשביל כבוד יהי' מנוחם על בניו שמתו ר"ל, והיא פליאה נשגבה. ולחומר הענין י"ל בהקדם מאמרם בויק"ר (פ' י"ב) ויהי דברך לי לששון ולשמחת לבבי כי נקרא שמך עלי וגו' כיון ששמע אהרן שבניו יר"ש שתק וכו' עוד שם פקודי ה' וגו' כיון שנתחד עליו הדיבור שמה, ע"ש. והנה ח"ו שהי' אהרן עצב על מיתת בניו ר"ל בפשטות, כי בלתי ספק הי' עומד במדרגה של כל מה דעביד רחמנא וכו'. אך הענין דכהנים הם פנימיים ובפרט כה"ג שנכנס לפני ולפנים, וע"ז מורה שם אהרן כמבואר כ"ז במהר"ל ז"ל, ולכך הי' מתירא מן העונש שהגיע להם ונגפם והוציאם לחוץ שמא ח"ו נדחו לגמרי, ולכך הי' עצב, אבל אחר ששמע שהם יר"ש ונתקדש ש"ש ע"י כמ"ש בקרובי אקדש וגו' ולכך וידום אהרן, דעיקר בריאת האדם הוא להרבות כבוד שמים כמ"ש (ישעי' מ"ג) עם זו יצאתי לי תהלתי יספרו, ואחר שנתקדש ש"ש על ידם כבר עשו את שלהם בעולם, והלכו לאור באור החיים וזכו בחלקם לעוה"ב, ולכך וידום אהרן ושמח עוד בקידוש ש"ש, וע"י ששמח שמחה שלמה בקידוש ש"ש שנצמח מזה עד שמיתת בניו לא תפסה אצלו מקום כלל, הרי שהיתה לו השתוקקות עליונה בלי שום אמצעי זכה ונתיחד אליו הדיבור בלי שום אמצעי. וזה הענין גופו הי' ברע"ק דאמר ששמע שנתקדש ש"ש וכבוד ה' נתרבה ע"י בניו כמ"ש אלא כך אמרתם וכו' תורת אלקיו בלבו, לכך הי' מנוחם. והבן היטב:

17. שערם מצויינים בהלכה

והוא שיש גדול הבית בבית פרש"י שמא ימצא גדול הבית בבית, וזה שבא הוא הצעיר. ומשמע דתלוי בגדול בשנים. אבל הרא"ש (סי' לט) כתב, דגדול הבית היינו דביתא סמיך עליו וגריר כולה בתריה, ל"ש אח גדול או בן קטן. [ובריטב"א הניח כצ"ע אם אשתו או אחותו הגדולה נקראת גדול הבית. והב"י (יו"ד סי' שעה) כתב בשם תשו' הרשב"א, דאין חילוק בין האם שאינה יורשת או הבן היוורש, דתלוי הדבר במי שעיקר הבית עליו. וכ"כ בדרכי משה דכל שמוטל עליו צרכי המת והקבורה נקרא גדול הבית. [ובחכ"ש (שם) כתב דהולכין אחר גדול בשנים שמחוייבין לכבדו. ועי' בהגה' הגרע"א שם. ובקיצור שו"ע (סי' רד) כתב, דאם האלמנה מנהגת הבית היא נקראת גדול הבית. וכתב הש"ך (סי' שעה סוס"ק יב) בשם תשו' הרשב"א, דאם אשתו מתה נקרא הבעל גדול הבית, משום שהוא חייב בקבורתה.

18. ערוך השולחן יורה דעה סימן שעה

סעיף טז:

איתא בגמ' [כ"א ב] דאם אחד מן האבלים לא היה כאן במקום מיתת המת וקבורתו ובא אל האבלים שבכאן אפילו ביום השביעי כל זמן שלא עמדו מאבלותם כגון שבא בלילה השייך ליום הז' או בבוקר קודם שעמדו נוהג עמם האבלות ועומד מאבלותו עמהם בשוה ודווקא כשיש גדול הבית שם ולא נזכר בגמ' הפרש בין אם ידע זה הבא ממיתת המת קודם שבא או לא ידע ודעת הרמב"ן ז"ל שבאמת אין חילוק כמ"ש הטור בשמו אבל הרא"ש חולק וס"ל דדווקא כשלא ידע עד שבא לכאן אבל אם ידע על מקומו במקום שהיה שם אפילו נודע לו ביום השני אינו מקצר אבלותו בשבילם וכן מבואר מלשון הרמב"ם והש"ע כמו שיתבאר וכן עיקר לדינא:

סעיף יז:

ושיעור מקום קרוב כתבו הפוסקים שהוא שיעור עשרה פרסאות שהם מ' מיל והטעם דבעינן שיהא ביכולתו לבא ביום אחד למקום המת דשיעור מהלך אדם בינוני הוא עשרה פרסאות ליום אבל אם היה רחוק משיעור זה בכל ענין מונה לעצמו ונראה דעכשיו שנתרבו מסילות הברזל ונוסעים במהירות גדול מקרי מקום קרוב כל שביכולת לבא ביום אחד על המסילה דזיל בתר טעמא וכמדומני שכן מורין עתה הלכה למעשה: